

U NÁS POMÁHALI TAKY

AKTIVITA: FAŠISMUS V RUSKÉ PROPAGANDĚ

Anotace:	Aktivita žákům přiblíží rétoriku ruské propagandy, která často využívá hrozbu fašismu. Žáci dostanou citace napsané v letech 1968 a 2022, porovnejí je a pokusí se je historicky zařadit.
Vzdělávací oblasti a obsahové vzdělávací okruhy:	GV: jazyk a jazyková komunikace, člověk a společnost OV: jazykové vzdělávání a komunikace, společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ
Průřezová témata:	GV: MV, VMEGS, OSV OV: OVDS
Klíčové kompetence:	GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí
Doporučený věk:	15+
Cíle:	Žáci: <ul style="list-style-type: none">▪ pochopí a budou umět vysvětlit, proč ruská propaganda opakovaně využívá ve své rétorice výraz „fašismus“▪ porovnejí propagandistické citace vzniklé v různých historických obdobích (1968 a 2022)▪ rozvíjejí svou mediální gramotnost.
Délka:	45 min. (včetně projekce)
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none">▪ PRACOVNÍ LIST I a PRACOVNÍ LIST II do každé skupiny▪ LIST PRO VYUČUJÍCÍ▪ psací potřeby▪ tabule/flipchart
Postup:	<ol style="list-style-type: none">1. V úvodu hodiny napíšeme na tabuli roky 1968, 2014 a 2022. Vyzveme žáky, aby se zamysleli, co tyto roky spojuje, nebo co se v jednotlivých letech událo, jejich postřehy zapisujeme na tabuli.2. Následuje projekce filmu.3. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. Vyzveme žáky, ať řeknou jedno slovo, které je k filmu napadá. Slova zapisujeme na tabuli, mohou se opakovat.

Poznámka: Další metody reflexe emocí najdete v informačním textu *Jak na reflexi emocí po filmové projekci*.

4. Rozdělíme žáky do menších skupin a rozdáme jim **PRACOVNÍ LIST I** a **PRACOVNÍ LIST II** s ukázkami propagandistických citací z různých historických období využívajících ve své rétorice hrozbu fašismu. Úkolem žáků je zodpovědět uvedené otázky a podtrhat pasáže, které jim připadají v citacích podobné.
5. Když jsou žáci hotoví, projdeme společně jejich odpovědi a podtrhané pasáže. Poté žáky seznámíme s dobovým zasazením citací a informujeme je o historických a společensko-politických souvislostech (viz **LIST PRO VYUČUJÍCÍ**).

Reflexe:

Závěrečnou reflexi provedeme formou diskuse, ve které se zaměříme na roli fašismu v rétorice propagandy. Ptáme se žáků: *Proč podle vás v roce 1968 využívala tehdejší okupační propaganda ve svých prohlášeních fašismus? A proč z něj viní Ukrajinu současná ruská propaganda? Jak tato obvinění vnímáte více než 70 let po skončení druhé světové války vy? Je pro vás fašismus živý pojem? Co si pod ním představujete?*

Poznámka:

Fašismus byl podle komunistické historiografie univerzálním zlem. Rusové jako vítězové druhé světové války vystupují v jeho kontextu jako zachránci všech (ale především východních) Evropanů a ochranitelé Evropy a jejích hodnot. Tato rétorika zabírá i 70 let po skončení války – z historické paměti obyvatel východní Evropy (a nejen Rusů) nejde válečné utrpení ani po tři čtvrtě století vymazat.

Zkušenosti z praxe:

Aktivitu jsem vyzkoušel s žáky 4. ročníku gymnázia. Při práci s pracovním listem měli studenti problém zodpovědět otázky k ukázce A. Přestože některým odpovědím nelze upřít logiku a dějinné souvislosti, trefili se žáci jen výjimečně. Žáci ve 4. ročníku většinou na začátku školního roku probírají druhou světovou válku a o invazi v srpnu '68 se uceleně dozvídají až v jeho průběhu. Navíc je nutné připočítat dnes i poměrně značný časový odstup od roku '68 a skutečnost, že žáky dnes více zajímá polistopadová éra a aktuální politické světové dění, včetně právě tzv. ukrajinské krize. U ukázky B se téměř všechny odpovědi vztahují k současnosti a v následné diskusi byli studenti schopni i odkázat na ruské „dobrovolníky“ a místní domobranu.

Miroslav Pešek, Gymnázium Jana Keplera, Praha

U NÁS POMÁHALI TAKY

PRACOVNÍ LIST I

Přečtěte si následující texty. Podtrhněte místa, kde si jsou podobné, a odpovězte na otázky pod nimi.

Ukázka A

Drazí přátelé, vážení posluchači. Dostali jsme dnes vzrušující zprávu. Poblíž Národního divadla bylo odhaleno nacistické hnízdo. V budově proti lávce na Slovanský ostrov byl nalezen nejen sklad zahraničních zbraní, nejen vysílačka a šifrovací zařízení, nejen speciální komplet rukavic, určených k tomu, aby nebyly zanechány otisky prstů na předmětech, ale i dokumenty zjevně nacistického původu. Mezi fašistickými brožurami a plakáty byl i obraz Adolfa Hitlera. (...)

Drazí přátelé. Bděte! Upozornujte na podezřelá shromáždění a budovy, kde se provádí nepochopitelná činnost. Řekněte o tom našim orgánům, nebo kterékoli oprávněné osobě. Dnes byl nalezen Hitlerův obraz v blízkosti lávky na Slovanský ostrov. A zítra může být polepena hákovými kříži celá naše vlast. Češi a Slováci, nepřipusťte to.

1. Kdy text vznikl?

2. Jakou roli hraje v textu nacismus (fašismus)?

U NÁS POMÁHALI TAKY

PRACOVNÍ LIST II

Ukázka B

*Tohle je město-hrdina: Leningrad. Město, které nikdy nebylo dobyto a vždy zvítězilo! Město, které se nemá za co stydět!
Ve druhé světové válce zde osm set tisíc Leningradanů položilo své životy, ale nevzdalo se. Opravdu si myslíte, že my, potomci lidí, kteří dlouhá léta umírali hladem, ale i tak bili fašisty a drželi přední linii, prodáme Vlast za dolary a iPhony? Ze svých zásad neslevíme! Nikdy nevyměníme své hrdiny za marvelovské postavy. Sovětská armáda a blokádníci úspěšně bojovali proti fašistickému obležení Leningradu. Nyní je úkolem naší armády utáhnout smyčku na krku nacismu a konečně ukončit osmiletou válku a hrůzu na Donbasu. Chránit naše lidi, kteří jsou nuceni bojovat za právo svobodně mluvit rodným jazykem. A našim úkolem je chránit ulice ruských měst před zrádci a provokatéry. Poďte bratři! Za Rusko! Za prezidenta! (...)*

1. Kdy text vznikl?
2. Jakou roli hraje v textu nacismus (fašismus)?

U NÁS POMÁHALI TAK

LIST PRO VYUČUJÍCÍ

Zdroje použitých textů

Ukázka A:

Úryvek z vysílání propagandistické rozhlasové stanice Vltava. Ta začala vysílat 21. srpna 1968 před pátou hodinou ráno z rozhlasového studia ve východním Berlíně. Jejím cílem bylo podporovat tvrzení o „bratrské internacionální pomoci“, které se Československu dostalo okupací armádami Varšavské smlouvy.

Zdroj: http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/socialisticky-hlas-pravdy-siril-bludy--773265

Ukázka B:

Přepis videa „Leningradská mládež proti nacismu“ publikovaného roku 2022 po začátku ruské invaze na Ukrajinu. Mladí lidé z Leningradu oblečení do mikin s hashtagem „своихнебросаем“ (stojíme za svými) připomínají oběti blokády města za druhé světové války, vyzdvihují hrdinství jeho obyvatel a vytváří analogii mezi tehdejšími a současnými událostmi. Podporují ruské válečné tažení a boj proti údajnému ukrajinskému nacismu. Tvrdí, že jejich úkolem je bránit ulice ruských měst „před zrádci a provokatéry“.

Výše uvedený hashtag se stal důležitou součástí ruské kampaně a objevuje se v mnoha klipech vytvořených napříč ruskou společností. Příspěvky šířilo také velké množství státních institucí

Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=XvpzZaesKHE>

Poznámka:

Můžete využít i dalších [Ukázek ruské propagandy směřujících dovnitř Ruska](#).